

Patologické stavy v oblasti vůle, myslení a vědomí

*Zvláštnosti vědomí, paměti, řeči a vůle a jejich příčiny v
souhře*

*bytosných článků · Patologický vývoj ve třech etapách ·
Patologická nepřizpůsobivost vůle světu · Slabomyslnost,
logiky prostá paměť, idiocie, paranoia · Další stadium
vrozené*

*slabomyslnosti · Předčasné vnitřní uchopení organizace
Já · Předčasná zralost, získaná slabomyslnost, nebezpečí
pedagogických přehmatů · Vznik chorobného návyku, při
němž*

člověk poslouchá jen sebe sama

Moji milí přátelé!

Nyní nám půjde o poznatky, jež jsme získali na jedné straně pozorováním lidí, kteří dorostli vnímání duchovního světa, aniž by měli přímo intuice, a proto se v celém jejich lidském chování objevují jisté stavy; ty lékaři mohou snadno připomínat stavy patologické, ve své podstatě jsou však přesto něčím jiným. Je tomu tak již z toho důvodu, že - jak jsme viděli - patologický prvek zůstává ve státu nascendi a je zde přítomna možnost uzdravování vycházející z ducha, jako je tomu u takových osobností jako svátá *Terezie*¹ a také *Mechtilda* z Magdeburku, ale může tomu tak být naprosto i u vizionářů-mužů. Pozorujeme-li tyto stavy z duchovně-vědeckého hlediska, v prvním stadiu zjišťujeme vyčleňování organizace Já z celé lidské organizace. Organizace Já pak k sobě příliš přitahuje astrální tělo a v bdělém vědomí ho v určitém

¹ Viz také R. A. Powell, *Hermetická astrologie a biografika*, Fabula 2014, a R. Steiner, *Karma a reinkarnace*, Fabula 2014. - Pozn. vyd.

smyslu odděluje od éterné a fyzické organizace. Co tím nastane? Snadno lze pochopit, že člověk se propadne do určitého druhu snového stavu, který vzniká tím, že Já k sobě příliš silně přitáhne astrální tělo a nenechá ho úplně vstoupit do fyzického a éterného těla. Já a astrální tělo jsou potom natolik silné, že skrze zvláštní karmickou hutnost (jak jsem zdůraznil) je citlivost pro vnímání duchovního světa vnesena do snu. Sen se tak mění na stav, kdy má člověk možnost opravdu nazírat duchovní svět. Je to stav, v kterém dotyčný pociťuje přítomnost bytostí z duchovního světa.

Nyní můžeme zjistit protichůdný stav, který nastává, jestliže astrální tělo vtáhne příliš silně dovnitř organizaci Já, která je právě slabá. Do stavu bdění pak nevstupuje projasnění vědomí, jako je tomu u vizionářů typu svaté Terezie, ale naopak, ve stavu bdění dochází k utlumení, zatemnění vědomí až ke stavu snění.

*astrální tělo
vtáhne
organizaci
Já*

Lidé nacházející se v tomto stavu nemůžeme poznávat stejným způsobem, jaký jsem naznačil u jiných osobností. Lidí jako svátá Terezie nebo Mechtilda z Magdeburku, ale také jiné lidi (je jich mnohem více, než si myslíme), kteří u těchto vrcholných stavů mají bezprostřední pocit přítomnosti duchovního světa, poznáme, pokud k tomu máme vrozený talent, nebo osvojíme-li si k tomu odpovídající schopnosti. Nejlépe je poznáme podle toho, že nám o svých stavech vyprávějí, neboť zmíněné osobnosti mluví mnohem zajímavěji, než (promiňte, že to řeknu takto) obyčejní maloměšťáci. Jejich vyprávění jsou mnohem pozoruhodnější především proto, že vyprávějí takové věci, se kterými se běžně nemůžeme setkat. Nejlépe tyto osobnosti poznáme již v prvním stadiu jejich stavu, necháme-
-li je vyprávět.

Vyprávění jiných osobností, u kterých astrální tělo vtáhne dovnitř organizaci Já, je také zajímavé. K pochopení výše jmenovaných osobností je zapotřebí správného duševního zahlooubání především kněze. K pochopení druhých osobností, jež jsou neméně zajímavé, často dokonce zajímavější, než bývají obvyklí vizionáři, kteří nedojdou tak daleko, aby tyto druhé pochopili, je vlastně zapotřebí sféry vnitřního pocíťování lékaře, jenž svět chápe dobrým rozumem a slušnou intuicí. Neboť zde se jedná o pochopení toho, co nám tyto osobnosti vlastně *nevyprávějí*, protože to, co nám říkají, vlastně nemá valnou cenu. Jejich vyprávění a činy je tedy nutno pochopit tak, že to uvedeme do správné perspektivy vzhledem k lidské organizaci. Když se těchto osob na něco dotazujeme, vykazují jistou míru tuposti a také nevěle k odpovědi, ale velmi ochotně začnou mluvit o něčem úplně jiném, než kladla otázka. Existují mezi nimi takoví jedinci, kteří chtějí neustále tlachat, ale za- chytíme-li to, co říkají sami ze sebe, máme občas pocit, že je v nich jakýsi vnitřní zdroj mluvení, poskytující jim zvláštní druh asociace myšlenek, který u obyčejných lidí nepozorujeme. Nemusíme se jich na nic ptát, ale musíme se otevřít tomu, co vyprávějí jakoby náhodou. Například: Ano, před deseti lety jsem byl u jednoho sedláka. Selka mi dala kávu. Selka mi dala kávu v šálku s namalovanými růžemi. Kávu mi selka nemohla dát hned, protože v kuchyni zapoměla cukr a musela ho teprve přinést. Potom zapoměla mléko. To musela teprve přinést ze sklepa a potom nalila do kávy něco jako osminku litru mléka a potom řekla: Moje káva je velmi dobrá. A tu jsem řekl: Ano, tomu jistě věřím, selko. - A tak se jede dál; vypravuje jednotlivosti, které se vztahují na dávnou minulost a zacházejí do neuvěřitelných detailů. Dokonce nás může napadnout myšlenka: Ach, kdybych jen měl také takovou paměť jako on. - Zcela zapomeneme, že kdybychom měli takovou paměť, jakou má on, pak bychom byli takoví jako on. Vyprávím ty věci podle jistých typů a také poněkud typic-

ky zpracované, abyste se mohli lépe orientovat v příslušných snadnějších variantách, které vás v životě potkají; obzvláště tedy potkají lékaře. Vyprávím je jako nápadný extrém, abyste viděli, oč se zde jedná.

Když astrální tělo takto vtáhne organizaci Já, objeví se jistá síla, která spontánně a ochotně reprodukuje detaily uložené v paměti; je sice stále připravená je opět předat, ale vůbec nehledí na to, aby nalézala určité logické souvislosti. Místo toho vypočítává věci jednu za druhou, takže opravdu nechápeme, proč dotyčného napadne právě v tomto okamžiku jedna věc a v druhém okamžiku přeskočí na něco jiného. Může se stát, že dotyčný vypráví: Selka vyšla ven a přinesla mléko; jakmile odešla, tu jsem se podíval do koutu místnosti, kde byl obraz Madony; ten byl stejný jako obraz, který jsem viděl na jednom místě před třiceti lety, tam jsem ale nedostal kávu, ale velmi dobrou polévku. - Může se stát, že docela opomine druhé vyprávění, ale také se může, že se k němu opět vrátí. Vidíme tedy, že je zde nikoli logicky působící paměť, nýbrž mimořádně věrná paměť časová a prostorová, spojená s automatickou touhou projevit se. Když se na tuto paměť podíváme poněkud blíže, zahlédneme něco velmi pozoruhodného. Zahlédneme totiž hlubší smysl, v němž celá věc spočívá. Postřehneme, že zmíněná osobnost má určitou radost z jistého znění slov, která si osvojila při prožívání věci. A také si povšimneme, že má radost z opětovného vytváření těchto slovních spojení, zkrátka, že vlastně jde o návrat k té mluvě, která se uchovává v paměti, když vypneme myšlenky - tedy nikoli úplně, ale přece jen do určité míry.

*změny
ve
sféře
paměti*

Na druhé straně si všimneme také změny ve sféře vůle. Také k ní musíme přihlížet, neboť se tím postupně dostáváme k opravdovým chorobným stavům, které se pak mohou objevit a o nichž budeme mluvit později. Vidíme, že

*změny
ve
sféře
vůle*

opět musíme dávat pozor, neboť nám příliš nepomůže,
přistoupíme-li k těmto lidem se snahou podnítit je tomu, aby
nás poslouchali, nebo

aby učinili to či ono, abychom pak u nich mohli něco zjistit. Učiníme-li to, budou velmi vzdorovití, nebudou se chtít přizpůsobit, nebudou odpovídat na naše otázky a budou odmítat provádět to, co jim naznačíme. Přistoupíme-li k nim však pomocí nějaké zvenčí přinesené anamnézy, takže sesbíráme věci, které můžeme poznat z jejich okolí nebo jakkoli jinak, pak postřehneme, že tito jedinci pociťují - například v určitém čase během roku - volní podněty k tomu, že musí putovat a toulat se nějakou krajinou. Často je to stejná krajina, kterou se chtějí toulat. Vnitřní volní impuls zde působí tak silně, že když použijeme negativní formulace, abychom vypátrali, jak to s nimi vlastně je, můžeme postřehnout následující jev. Vezměme například nějakého gurmána. Všude mezi lidmi přece existují gurmáni, kteří mají velkou radost z jídla. Během toulek takového gurmána upoutejme jeho pozornost tím, že mu předložíme velmi dobré jídlo, které má nesmírně rád. Tato nabídka ho bude vzdalovat od toho, co chtěl dosáhnout svým putováním a bude neklidný. Můžeme na něm vidět, že by chtěl mít dobré jídlo, protože správně předpokládá, že když půjde dále a navštíví na svém „vandru“ další dům, tak mu zcela jistě předloží k jídlu něco strašného. Jeho schopnost vzpomínek je jedinečně rozvinutá. Nanejvýš můžeme docílit toho, že u toho zůstane první nebo druhý den. Bude neklidný, bude chtít pryč, neboť jeho volní rozhodování se nesrovnává s bezprostředními vnějšími podněty. Jako se na jedné straně nepřizpůsobí bezprostředním smyslovým podnětům, ale ze zásoby slov bude reprodukovat všechno možné, tak se na druhé straně nesrovnává ani s včleněním svého vlastního systému vůle (končetin) do vnějších poměrů života. Chce následovat pouze svoji vlastní bouřlivou vůli, která ho řídí z nitra zcela konkrétním způsobem. Vidíme, že o všechno přišel a jen v malé míře má po ruce to, co závisí na organizaci Já, aby člověka spojila s vnějším světem. Jeho smysly postupně otupí a jeho volní impulz mu neumožní správně se začlenit do světa. Bude

poslouchat to, co vzniklo právě následkem stažení Já dolů, do astrálního těla.

Těmto lidem můžeme mimořádně hodně pomoci spolupůsobením lékařského chápání a oddané lásky teologů následujícím způsobem (ale rozhodně ne okamžitou terapií, neboť nezdravý stav těchto lidí má zcela konkrétní příčinu). Abychom tuto příčinu našli, musíme se soustředit na to, jak probíhal život těchto lidí mezi výměnou zubů a pohlavní zralostí. Pozorujeme-li je povšechným způsobem, nezjistíme vůbec nic zvláštního. Dokonce nás možná potěší svěťácká chytrost těchto jedinců a jejich bystré odpovědi. A právě vůči tomuto chytrému odpovídání mezi sedmým a čtrnáctým rokem života musíme být velmi ostražití. Jedinci, kteří jsou v tomto věku takto přechytralí, si jaksi již v druhé životní epoše mezi výměnou zubů a pohlavní zralostí dopředu vybírají něco z toho, čím mají ve svém vývoji projít až v období po pohlavní zralosti. Právě proto vzniká to, co jsem popsal.

Astrální tělo, které má přitáhnout Já teprve po pohlavní zralosti, aby se Já mohlo objevit ve svém plném rozvinutí až na začátku dvacátých let, přitáhne k sobě dovnitř organizaci Já již před výměnou zubů nebo dokonce již od osmého, devátého, jedenáctého roku. Tuto neobvyklou chytrost zpočátku pozorujeme s potěšením. S příchodem pozdějších let, osmnáctého, devatenáctého a dvacátého roku, však organizace Já vězí příliš hluboko uvnitř astrálního těla. Pak nastává popsaný stav a objeví se příznaky, které jsem uvedl. Jedná se o to, že o člověka, který nám v popsaném věku dělá starosti svou nadměrnou chytrostí, se musíme konkrétním způsobem postarat. Především se pak objeví situace (po jejich charakterizaci bude do jisté míry naznačeno, co se má v jednotlivých případech dělat), v nichž mají právě lékař a kněz poradit

*důležitost
doby mezi
7. a 14.
rokem*

*nutnost
spolupráce s
pedagogem*

pedagogovi, aby si tento mohl zvolit v uvedeném období života správný způsob výchovy. Nejprve bych však chtěl pokračovat v charakterizaci.

Půjde nyní o to, abychpm úvahy z posledních dnů vzájemně propojili.

*éterné tělo
silně přitáhne
astrální tělo a
Já*

Může se ovšem také stát, že éterné tělo vtáhne spojení astrálního těla a Já natolik silně, že v bdělém stavu je astrální tělo a Já nezvykle silně polapené do fyzického a éterného těla. Pak vznikají stavy, které se vnitřnímu pozorování projevují tak, že astrální tělo je sice příliš uvnitř orgánů, ale nemůže se s nimi správně spojit. Je to stav, který je rovněž patologickým zrcadlovým obrazem vizionářského stavu, podobně jako je tomu u svaté Terezie, je to první stav, který jsem popsal a v němž se dostaví pocit přítomnosti duchovních bytostí. Na jedné straně máme přenesení „polospánku“ do jasného vědomí, ale u osobností, které jsem vylíčil, pozorujeme opak - přesunutí snového života do bdělého života, s těmi doprovodnými jevy, o nichž jsem mluvil. Je to však vlastně stav bdění, a proto se neobjevují sny, ale aktivní snový život, který se vyjadřuje ve zmíněném povídání a v přehnaném intimním obrácení impulzů vůle směrem dovnitř. Jde o patologický zrcadlový obraz snu, v němž vystupuje aktivita místo pasivity, která existuje ve snu.

*nedostatečné
spojení
fyzického těla s
éterným a
astrálním tělem*

Vidíme tedy vtažení Já a astrální organizace éterným tělem. Svým Já, astrálním a éterným tělem člověk velmi silně vězí ve fyzické organizaci, ale fyzická organizace nemůže takové uspořádání přijmout do jednotlivých orgánů. Ve všech možných orgánech zůstává nezaopatřená astralita, která se s orgány správně nespojuje. Nastává patologický zrcadlový obraz toho, co jsme poznali jako druhé stadium, kdy jsou smyslové vjemy do jisté míry podníceny zevnitř, tedy z nitra ke smyslům směřuje jisté proudění. Tento proud nyní, u tohoto zrcadlového obrazu,

směřuje dovnitř, k orgánům a uchopí tuto organizaci. Zároveň se dostaví stavy, které se objevují vždy, když je fyzický orgán nebo éterný orgán zaplavený astrálním tělem a organizací Já, ale ty se nemohou spojit tak, abychom mohli mluvit o dostatečném spojení fyzického těla s éterným a astrálním tělem. V orgánech zůstává něco z vyšších článků lidské bytosti. To, co se obvykle vlévá do vidění, podobného smyslovému, do smyslu zbarvené vize, jež může být zjevením duchovního světa, se nyní vlévá dovnitř a chce se zmocnit orgánu.

Místo toho, aby duchovno přistupovalo ke smyslům více zvnějšku, jak je to obvyklé, vlévá se dovnitř a uchvacuje orgán, což se pak projevuje v křečovitých stavech a ve všech formách, které se objevují ve skutečné nebo zdánlivé epilepsii. Projevuje se to tak, že organizace Já a astrální organizace zapadají příliš silně dolů do fyzické organizace, která pak do tohoto spojení strhne s sebou i éterné tělo. Především vidíme možnost, že první stav, který jsem popsal, se vyvine v tento druhý stav a v životě se často objevuje právě to, čemu by mělo být zabráněno rozšířením opravdové pastorální medicíny.

První stav nepostřehneme, nanejvýše ho shledáme zajímavým. Teprve když se objeví křeče a epileptické symptomy, všimneme si druhého stavu, ve kterém nenastává zbytnění detailní paměti ani vnitřního volního podnětu, nýbrž v důsledku toho, že astrální organizace a organizace Já jsou zasunuté dovnitř a dochází k neshodě astrální organizace s určitými orgánovými formami, dochází k vyhasnutí paměti. Místo toho, aby paměť jako v předchozím stavu lpěla na detailech, které nejsou ovládnuty logikou, zde nacházíme neustále běžící a ve svévolných asociacích se odehrávající nelogický proud vzpomínek, přičemž některá místa paměť úplně vynechává; vidíme přerušovanou paměť (tabule 6). Dokonce to může dojít tak

*dva proudy
vědomí
vedle sebe*

daleko, že u takového pacienta se projeví jakési dva druhy vědomí. Paměť může například přilnout k horním orgánům - neboť vzpomínání a paměti se přece vždy účastní celý člověk - a vzdaluje se od dolních orgánů nebo opačně. V druhé části tohoto rytmického sledu (jelikož takové jevy mohou následovat rytmicky za sebou) je to obráceně, tj. horní orgány jsou při vzpomínání nečinné, ale činné jsou dolní orgány, a tak u takového člověka probíhají dva proudy vědomí vedle sebe. V jednom stavu

vědomí si vždy vzpomíná na vše, co proběhlo v tomto stavu vědomí, v druhém stavu vědomí si vzpomíná na to druhé; ale v jednom stavu vědomí nikdy neví, co bylo obsahem druhého stavu vědomí. Sestupuje to pak do této oblasti.

Zde máme patologický zrcadlový obraz toho, co nastává u světce ve druhém stavu vědomí. (Použijme výraz „světec“, abychom měli termín pro tento stav, který dnešní medicína postrádá). Světec má okolo sebe svět, který má sice povahu vize, ale má duchovní obsah; prožívání člověka sahá dál do duchovního světa, a tak získává vnitřní dojmy o duchovním světě. Druhý člověk je nemocný, protože ve své karmě má slabou individualitu, takže je přitažen tělesností a místo duchaplných vizí se u něho projeví křečové stavy a přerušené představy vědomí, roztříštěnost probíhajícího života a tak dále. Může ovšem nastat ještě třetí stav, v němž se v důsledku karmických vztahů stalo slabším také fyzické tělo a oslabila se celá zbývající organizace, takže dřívější karmické síly nevnikají dostatečně do fyzického těla. U takového jedince vidíme, že organizace Já, astrální organizace a éterné tělo nejsou přitahovány fyzickým tělem, ale nastává něco zcela jiného. Nastává to, co nyní popíši následujícím způsobem.

Předpokládejme, že na druhé straně, z hlediska smyslů, tedy na straně organizace Já budeme přecitlivělí; zde jsme velmi citliví na všechno, co přitéká smysly, na živé barvy a živé tóny. Pravý opak se však dostaví u těch jedinců, jejichž fyzické tělo je následkem karmických vztahů slabé. Tito

jedinci nebudou přecitlivělí z nitra, ale budou necitliví pro své fyzické tělo. S obrovskou silou však z druhé strany, ze strany vůle vnímají vše, co je venku ve fyzickém světě. Propadnou tíži, teple a chladu. Vše na ně působí jako na anorganické, nikoli organické bytosti, což zároveň potlačuje projevy astrálního těla a organizace Já. Jsou vtaženi světem, kvůli slabému fyzickému tělu se k vnějšímu světu nestavějí s odpovídající intenzitou, ale naopak, jsou jako jakýsi článek vnějšího světa, ale uvnitř fyzičnosti. Je to zřetelný protiklad toho, co jsme popsali jako třetí stadium u světců. Skrze bolest, která se v něm proměňuje ve slast, světec vystupuje vzhůru k prožívání duchovního světa v jeho čisté duchovnosti. Nazývá to „klid v Bohu“ nebo „klid v Duchu“. Ovšem ten, kdo se vyvine tak, jak jsem popsal, spočine ve skrytých okultních silách fyzického světa, které si však neuvědomuje. Nedospěje ke klidu v Bohu, nedochází ani ke klidu v Duchu, ale dospívá ke klidu v okultních silách světa, vůči nimž by se měl stavět jako svébytný člověk. On ale rozvíjí zrcadlový obraz třetího stavu světce, patologický zrcadlový obraz, tedy stav idiocie, v němž vyhasla veškerá lidskost. Ve stavu idiotismu se člověk již nemůže lidsky vyjadřovat, neboť spočívá ve vnější přírodě, to znamená v jejích skrytých silách, a může se projevovat pouze v tom, co je v člověku již přirozeně dovršeno, co v něm tedy představuje pouze pokračování vnějších přírodních procesů, vegetabilních procesů - žít se, zpracovávat potraviny a pohybovat se podle impulzů, které mu dávají potraviny při tomto vnitřním zpracování. Tento člověk má zcela bdělý spánek, jenž je podřízen fungování tělesné formy. To však slabým fyzickým tělem není ovládáno, ale zůstává podobné procesům vnějšího světa, jež (protože působí v člověku) dávají člověku impulzy, které se podobají lidským. Člověk je ovšem z tohoto [lidského] světa vyloučen, protože je příliš silně

zasazen do fyzického světa.

Zde se setkáváme se vším, co představuje patologický zrcadlový obraz spočinutí v Bohu. Máme co činit se „spočíváním v přírodě“, s různými paranoidními stavy, s tím, co se v obyčejném životě nazývá idiotismus, zatímco předchozí vylíčené stavy byly spíše slabomyslností.

V případě světce ve třetím stadiu pozorujeme postupně sílící řadu příznaků - od pocitů přítomnosti bytostí z duchovního světa až ke snaze vejít sám do duchovního světa. Vidíme patologický protiklad psychopatologické méněcennosti, kterou můžeme sledovat v prvním stadiu. Zvláště pak můžeme být upozorněni na psychopatologickou méněcennost, která se projevuje (jak jsem již popsal) v neobvyklé slasti z putování, spojené s nelogickou pamětí a postupně přecházející do stavu pomatenosti. První stadia, která člověku umožňují vztah k určitým zařízením vnějšího života, přecházejí často do třetího stavu, který zde však může být přítomen od samého začátku.

Druhé stadium může v podstatě spočívat v tom, že mezi narozením a výměnou zubů vůbec nejsme schopni se vzepřít určitým stavům. Když děti v této první epoše života neprojevují právě příliš velkou chytrost, ale zato silnou touhu učit se, která se má projevit teprve po výměně zubů, zkrátka když jsou vlastnosti, jež jsem vylíčil v pedagogických přednáškách a které se v normálním životě objevují mezi výměnou zubů a pohlavní zralostí, zřetelné již v první etapě, musíme velmi starostlivě uvažovat o prostředcích a možnostech, jak psychickými, spirituálními a fyzickými prostředky napravit to, co je teď patologické. Budeme o tom ještě mluvit. Jsou právě tím, co musíme studovat. V souvislosti s těmito projevy musíme vědět, že do první etapy života mezi narozením a výměnou zubů nesmí působit to, co se má dostavit až ve druhé etapě, jak jsem to včera vylíčil.

třetí stadium a karma Třetí stadium se ovšem může dostavit dvojnásobným způsobem. *karma* v nejčastějších případech, jak jste viděli z mých popisů, si ho člověk přinese sám jako karmu. Do abnormálního stavu vstupuje již v důsledku toho, čím prochází při hledání uspořádání svého éterného těla, tedy ještě dříve, než vstoupí do fyzického těla. Utváří si éterné tělo, které vůbec nechce dovnitř, které nechce správným způsobem vstoupit do srdce a žaludku, ale chce je prostě zaplavit. Do orgánů příliš silně vnáší astrální tělo a organizaci Já a již při porodu nebo krátce po porodu vidíme, jak se tvoří různé fyziognomické deformace, které nás mohou naplnit starostí. Nazýváme to vrozenou slabomyslností, jež ovšem neexistuje. Existuje jen karmická slabomyslnost, související s celým osudem člověka. I to si probereme přesněji, abychom pochopili, že inkarnace, která může vést do takového duchovního zmatení, se do karmy člověka může za jistých okolností začlenit dokonce i příznivě, byť to v této jedné inkarnaci znamená soužení.

Zde začíná nutnost naučit se posuzovat věci nejen z hlediska konečného života, nýbrž *sub specie aeterni* neboli z hlediska věčného života člověka. Zde nastává to, co musí prostoupit upřímná *caritas*, která se zároveň stala moudrou.

Na druhé straně ovšem může druhé stadium, které jsem vám vylíčil, přejít do třetího a již v první etapě života člověka mezi narozením a výměnou zubů můžeme pozorovat, že sem zasahuje nejen druhé, ale také třetí stadium, v němž má člověk přijmout organizaci Já. Potkáme-li dítě ve čtvrtém, pátém roku života s vlastnostmi, které často vyvolávají nadšení svého okolí - protože lidé říkají, že mluví a jedná jako dvacetiletý -, je to nadšení mylné.

Organizace Já se v tomto případě vyvinula příliš brzy, přemáhá fyzické tělo a činí ho slabým. Pak se neobjevuje karmicky zprostředkovaná, nýbrž v životě získaná

slabomyslnost, která se může karmicky vyrovnat teprve později; slabomyslnost ovšem nastane v pozdějším životě. Budeme-li se s chápavostí, s dobrou pastorální medicínou dívat na život dotyčného, budeme ho moci naučit zvládnout svůj život tím, že jeho výchovu již v raném stadiu jednoduše usměrníme správným způsobem. Ten, koho vnitřní povolání vede k pozorování těchto věcí, by je neměl sledovat pouze jako individuální, jednotlivé jevy (zde by měl přirozeně umět konat s obzvláštní láskou), ale měl by se naučit je chápat i tehdy, stanou-li se všeobecnými. Měl by v sobě rozvíjet pochopení pro to, jak tyto věci mnohdy vznikají.

Milí přátelé, viděli jsme, že do pedagogiky bylo v minulých *zdravá pedagogika* desetiletích začleněno mnoho věcí, proti nimž z hlediska zdravé pedagogiky, kterou waldorfská pedagogika chce být, právě bojujeme. V naší waldorfské pedagogice musíme velmi důrazně poukázat na to, že například čistě intelektuálně pojaté Frobelovy práce, které jsou uplatňovány v dětských školkách ještě před výměnou zubů, nenásledují život, ale jsou to vymyšlené věci. Do dětského života mezi narozením a výměnou zubů je tak vnášeno to, co se zde má objevit teprve v druhé etapě života mezi výměnou zubů a pohlavní zralostí. Je sem vnášeno právě to, co se objevuje v prvních stadiích chorobného stavu, který jsem dnes vylíčil. Pak se uplatní chorobný stav slabšího druhu, který mnohdy ještě patologickým nenazveme (bylo by lepší ho označit za nepatologický, abychom vše nepovažovali za nemoc), na nějž se však musíme dívat jako na kulturní jev a musíme mu porozumět. Neměli bychom ho jednoduše kritizovat, ale měli bychom ho chápat, abychom se k němu chovali správným způsobem.

*touha
uniknout
světu*

Oč se zde jedná? Jde o nesprávnou výchovu v prvních dětských letech. Do prvního životního stadia je vsouváno druhé stadium a podporuje se všechno, co způsobuje automatickou mluvu a z nítra aktivuje vůli bez přizpůsobení se okolí. Dejme tomu, že je zde přítomno něco z toho, co jsem popsals v případě prvního patologického

stadia, náběh, který je způsoben tím, že výchova v tomto směru byla nesprávná. Co pak přijde? Touha stěhovavého ptáka, kterou sice nelze považovat za zcela patologickou, nicméně nese v sobě jistou charakteristiku, touha zabývat se v určitém věku jen sám sebou, nepočítat se světem, touha uniknout okolnímu světu, vandrovat a toužit jako stěhovavý pták! Souvisí to s dobovými jevy, které mají svůj základ, mohu-li se tak vyjádřit, v patologické výchově, nebo přinejmenším ve výchově s patologickým náznakem. To nyní pozorujte. Pozorujte některé mladé jedince - nechci to kritizovat, ty věci jsou plně oprávněné. Existuje určitá afinita mezi tímto druhem lehké patologie a tím, co vytvořila *kali-ju- ga*. Všechny tyto věci patří k sobě, ale musíme je posuzovat z obou jejich aspektů. Budete-li pozorovat mládež, snadno naleznete náznaky toho, co jsem popsal. V extrémním stadiu se to zřetelně projevuje v jejich touze vandrovat. Naslouchejte jejich rozhovorům a budete zoufalí z toho, jak málo jsou přístupní tomu, co se jim říká, a jak věčně opakují detaily, které označují jako svůj „zážitek“, jak se vracejí stále a stále k témuž.

*možnost
křečí
a
epilepsie*

Nerozumějte mi špatně, nechci to ani v nejmenším podsunout jako něco, co lze v maloměšťáckém smyslu odsoudit, ale chci připomenout, že sledované jevy můžeme správně posoudit jen tehdy, když si správně všimneme vztahu, který jsem vám v tyto dny popisoval: že je zde stále přítomné stadium směřující dovnitř, do duchovního života i jeho polární protějšek směřující dovnitř vlastního těla. Další stadium vede u nemocného až ke křečím a epilepsii a tak dále, u světce vede do duchovního světa. Taková je příbuznost. A když si uvědomíte, že jeden pól je závislý na druhém již ve vnější elektřině a vnějším magnetismu, snadno porozumíte labilnímu stavu, který mezi jedním a druhým může v životě nastat. Nesmíme to ovšem uchopit tak neomaleně, jak to dnes často činí materialistický světový názor. Vše musíme pojímat s jemností, se smyslem pro existenci protikladů, včetně přitažlivosti jednoho pólu k druhému. Teprve tak se naučíme nahlížet do nitra lidské bytosti. Zde budeme zítra pokračovat.

Dornach, 12. září 1924

Rudolf Steiner

GA 318